

4 Argumenten/afwegingen/risico's

De agrarische sector is in Gelderland nog steeds van grote betekenis. Enerzijds heeft dit te maken met de economische positie van de sector. Zo is ongeveer 10% van de Gelderse werkgelegenheid direct of indirect gerelateerd aan de land- en tuinbouw en vormt de sector een belangrijke pijler voor de topsector Food. Ook is de agrarische sector een belangrijke drager van de landschappelijke kwaliteiten van het Gelderse landschap, ongeveer tweederde van het landschap in het buitengebied wordt beheerd door agrarische ondernemers.

De sector heeft te maken met mondiale ontwikkelingen (toenemende vraag), toenemende internationalisering, een toenemend belang van duurzaamheid met mineralenproblematiek als beperkende factor en consumenten die steeds meer eisen stellen aan voedselveiligheid en steeds sterkere relatie met gezondheid leggen. De mondiale opgave - toenemende productie met een lagere omgevingsbelasting - is uitdagend en onderzoeks- en kennisinstellingen kunnen daarin een belangrijke (export)rol vervullen.

Gelderland onderscheidt zich van andere provincies door een sterke keten in de vleeskalverhouderij, een melkveehouderij met een wereldspeler op zuivelgebied, de pluimveehouderij met een internationaal kennis- en trainingscentrum voor bedrijven en een tuinbouw die zich georganiseerd heeft in het netwerk van Greenport Gelderland. De relatie met de WUR, Food Valley in Wageningen en Health Valley maakt dat Gelderland ook een unieke kennispositie heeft in Nederland en de wereld.

Uit de verkenning zijn een aantal beschouwingen voor de toekomst te destilleren:

- Voedselproductie organiseert zich steeds meer in ketens waarbij de schakels over de productiewijzen en specifieke kwaliteit afspraken maken. Duurzaamheidseisen worden niet meer alleen vanuit de overheid voorgeschreven maar partijen geven daar steeds meer hun eigen invulling aan. Door het wegvallen van de productschappen is ketensamenwerking overigens geen vanzelfsprekendheid meer. Voor sommige sectoren is het lastig om er een alternatief tegenover te zetten. In een aantal sectoren dient zich een duidelijke ketenregisseur aan maar in een aantal sectoren is daar geen sprake van waardoor innovaties achterwege blijven. De in Gelderland sterk vertegenwoordigde onderzoeks- en kennisinstellingen kunnen daar ook een rol in spelen. Het invullen van een actieve regierol om te komen tot innovatie-agenda's wordt een belangrijke opgave.
- Maatschappelijk draagvlak is een belangrijke eis om ontwikkelplannen van ondernemers te toetsen. Er is echter sprake van verschil in gedrag tussen consument en burger. Burgers willen duurzame productie maar consumenten kopen het goedkoopste vlees. Voor ondernemers geeft dit grote dilemma's. De vraag is of alles aan de markt kan worden overgelaten. Wie pakt de regierol op en hoe sluit de overheid aan om tot economisch verantwoorde duurzaamheid te komen? Dit signaal vanuit marktpartijen sluit naadloos aan op amendement A8 dat uw Staten in het kader van de omgevingsvisie hebben aanvaard. Bedrijven die extra stappen zetten op het vlak van maatschappelijk verantwoord ondernemen "verdienen" planologisch ontwikkelruimte. De landbouw is aan zet om duurzamer te produceren: groene kringlopen met een efficiënte benutting van mineralen en reductie van mineralenverliezen waarbij een goed water- en bodembeheer (koolstofbinding) belangrijke elementen zijn.
- De werkgelegenheid in de voedselverwerkende industrie en overige landbouw gerelateerde sectoren in Gelderland stijgt. Uit de verkenning blijken nieuwe perspectieven (groene economie) buiten de traditionele productie van voedingsmiddelen, bijvoorbeeld energie, biobased grondstoffen, valorisatie van restproducten. De verwerking van mest en reststromen tot bio-energie en herbruikbare mineralen wordt nog te weinig benut.

Ondernemers geven aan kansen te zien om nabije afzetmarkten beter te bedienen. Zowel regionaal als internationaal. De vraag naar herkenbare streekproducten neemt toe. Ook worden er in de Deltametropool nog grote afzetkansen gezien. Naast hulp bij innovaties wordt hulp van de overheid gevraagd om deze markten te ontsluiten. Om al deze kansen te benutten, zo zeggen betrokkenen, is kennisontwikkeling en –uitwisseling van belang.

- Sommige sectoren zijn in bepaalde regio's sterk vertegenwoordigd. Denk hierbij aan tuinbouw / Greenport Gelderland in het Rivierengebied, de pluimveehouderij en de kalverhouderij op de Veluwe. In deze gebieden zijn de ketenspelers (productie, toelevering, afzet, kennis, financiering, etc.) sterk verbonden. Ook uit deze verkenning blijkt dat innovatie in sterke regionale netwerken een goede ontwikkelingsbasis vindt. Bij alle sectoren is aangegeven dat verdere clustering kansen biedt. Andersom geldt de vraag hoe de verschillende landbouwsectoren de aanwezige kwaliteiten van de Gelderse streken verder kunnen versterken (zoals grootschalig boeren in kleinschalig landschap).
- De verschillende sectoren in de land- en tuinbouw zijn zeer divers, van melkveehouderij tot laanbomenteelt. Binnen de sectoren kiezen ondernemers verschillende (combinaties van) ontwikkelingsrichtingen, van schaalvergroting tot 'local for local', van omgevingsgericht tot innovatieve verdienmodellen. Ondernemers geven aan behoefte te hebben aan maatwerk in de (ruimtelijke) regelgeving om verder te kunnen ontwikkelen. Innovaties, zoals bijvoorbeeld in de mestverwerking, vragen specifieke beoordeling en kunnen moeilijk al vooraf generiek worden ingekaderd. Ook is er behoefte aan experimenteerruimte, demo's om snel innovaties in de praktijk te kunnen toepassen.
- Bedrijfsbeëindiging gaat ook komend jaar door, een groot aantal agrarische ondernemers is ouder dan 55. Dit heeft gevolgen voor het platteland, zoals leegstand van agrarische gebouwen en een andere structuur van de sector. Ook heeft het impact op zaken waar de agrarische sector een belangrijke rol op het platteland speelt, zoals agrarisch natuurbeheer, landschap en de landbouw als economische drager van het platteland. Partijen vragen een actieve rol van de overheid om negatieve ontwikkelingen te voorkomen c.q. om te buigen tot kansen.

Sommige van vorenstaande vraagstukken kunnen regionaal c.q. op provinciaal niveau opgepakt worden omdat Gelderland sterk is in betreffende sector inclusief een regisseur en betrokken partijen. Dit geldt ook voor plattelandsvraagstukken zoals landschap, agrarisch natuurbeheer. Sommige vraagstukken kunnen op landsdeel Oost niveau worden opgepakt, een voorbeeld is een strategie op mestverwerking waarvoor recent een aantal partijen op Oost niveau de handen ineen hebben geslagen. Een aantal onderwerpen vragen om een nationale aanpak, zoals veterinaire maatregelen en volksgezondheidsaspecten maar ook een onderwerp als het verankeren van duurzaamheid in de voedselketen (verdienmodellen).

Tijdens de Nacht van de Economie op 26 februari 2015 zal het InnovatieNetwerk (Agro en groen) een aantal innovatieve systemen presenteren die in het verleden steun hebben ontvangen van de provincie Gelderland.

5 Financiële consequenties

n.v.t.

6 Proces en evaluatie

Wij gaan er van uit dat de basisverkenning en voorgaande beschouwingen belangrijke bouwstenen zullen zijn voor de komende coalitiebesprekingen en het toekomstig Gelders beleid op het gebied van economie / land- en tuinbouw.

Arnhem, 20 januari 2015 - zaaknummer 2014-004116

Gedeputeerde Staten van Gelderland

J. Markink - plv. Commissaris van de Koning

drs. P.P.L. van Kalmthout - secretaris

Bijlagen:

- ☐ Ontwerpbesluit
- ☐ Begrotingswijziging
- ☒ Basisverkenning Gelderse land- en tuinbouw
- ☒ Verslag van de stakeholdersbijeenkomst d.d. 30 oktober 2014